

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΗΣ ΧΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1821.

Ἡ πόλις τῆς Χίου διηρεῖτο εἰς τρία κύρια μέρη, ὧν τὸ μὲν ἐλέγετο Ἀπλοταρία, τὸ δὲ Ἐγκρεμὸς, τὸ δὲ Παλαιόκαστρον. Ἐν ἐκάστῳ τούτων ἦτο ἀνέκαθεν ἐν δημόσιον Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ἐνθα ἡ νεολαία ἐδιδάσκετο τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑφ' ἐνὸς μόνου διδασκάλου. Ἐξότου ὅμως τὸ ἐμπόριον ἤρξατο νὰ ἐκτείνεται, καὶ ἐκ τούτου ἡ εὐπορία νὰ αὐξάνηται, οἱ Χίοι φύσει ὄντες φιλομυθεῖς, καὶ ἐτι μᾶλλον τότε τὴν χρεῖαν τελειότερας παιδείας συναισθανόμενοι, συνεστήσαντο ἐν τῇ Ἀπλοταρίᾳ Γυμνάσιον, ἐν ᾧ ἡ δημοσία ἐκπαιδεύσις ἐγένετο ἀσυγκρίτως τελειότερα.

Ὅτε κατὰ τὸ 1815 ἐπανῆλθεν ἐκ τῶν Παρισίων ὁ Ν. Βάμβας, προσκεκλημένος ὑπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γυμνασίου, ἦσαν ἐν αὐτῷ δύο καθηγηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τρεῖς διδασκαλοὶ τῶν κατωτέρων, εἰς καθηγητὴς τῆς θεολογίας, εἰς τῆς ἀριθμητικῆς, γεωμετρίας καὶ ἀλγέβρας, καὶ εἰς τῶν ὑψηλοτέρων μαθηματικῶν ὁ ἀξιόλογος μαθηματικὸς Ἰωάννης Τσελεπῆς, ἀνὴρ συγκεκροτημένος καὶ μὲ ἄλλας πολλὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις, ἀνὴρ ἀξιοσέβαστος καὶ διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ. Ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει ἦτο τῆς Χίου τὸ Γυμνάσιον, ὅτε ἀνεδέχθη τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ κατὰ δημοσίαν πρόσκλησιν ὁ Ν. Βάμβας.

Οἱ ἔφοροι τοῦ Γυμνασίου τῆς Χίου ἐξελέγοντο ἐκ τῶν ἐπιστημοτέρων πολιτῶν καὶ κατὰ τὸ γένος καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν· καὶ εἶχον παρὰ τῶν δημογερόντων ἀπόλυτον σχεδὸν ἐξουσίαν εἰς πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπεν εἰς τὴν πρόσδον αὐτοῦ. Ὅθεν προθύμως ἐδέχοντο καὶ ἐξετέλουν πάντα τὰ δυνάτα καὶ κοινωφελῆ, ὅσα ὁ διευθυντὴς προέτεινεν αὐτοῖς. Οἱ Χίοι, καίτοι ὑποτεταγμένοι ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν τυραννίαν, διὰ τὴν φρόνησιν ὅμως αὐτῶν καὶ ὁμόνοιαν περὶ τὰ κοινὰ συμφέροντα εἶχον ἀριστοκρατικὴν τινα κυβέρνησιν. Δις τοῦ μηνὸς συνήρχοντο οἱ ἔφοροι τοῦ Γυμνασίου μετὰ τοῦ Γυμνασιάρχου, καὶ συνεσκέπτοντο.

Οὕτω λοιπὸν ἐπὶ τῆς γυμνασιαρχίας τοῦ Ν. Βάμβας προστετέθησαν εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Χίου ὁ ἀοίδιμος Κ. Βαρδαλάχος καθηγητὴς τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης πειραματικῆς φυσικῆς, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, εἰς καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς γλώσσης, καὶ τῆς ζωγραφικῆς, εἰς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἀμφοτέρω Γάλλοι λίαν ἀξιαγάπητοι, καὶ εἰς τῆς Τουρκικῆς. Ὁ δὲ Ν. Βάμβας ὁ διευθυντὴς τοῦ Γυμνασίου ἐδίδασκε τὴν χημεῖαν μετὰ τῶν πειραμάτων αὐτῆς, τὴν ἠθικὴν, καὶ τὴν ῥητορικὴν. Πρὸς τούτοις ὠκοδομήθη βιβλιοθήκη καὶ ἐπλουτίσθη τοῖς ἀξιολογωτέροις συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας, καὶ πολλοῖς ἐπιστημονικοῖς τῆς σοφῆς Εὐρώπης· προστετέθη ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ πλῆρες τυπογραφεῖον ἐκ δύο πιεστηρίων πρὸς ἐκδόσιν διδακτικῶν βιβλίων.

Ἐν τοιαύτῃ ἀνθηρᾷ καταστάσει ἦτο τὸ Γυμνάσιον τῆς Χίου, ὅτε ἐξερράγη ὁ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἀγὼν. Ὁ δὲ Ν. Βάμβας μόλις διαφυγὼν τὸν ἐπικρεμῶμενον κίνδυνον, διεσώθη εἰς Ὑδραν δι' ἄλλους ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος· τὴν δὲ ἐνεγκοῦσαν, τὴν ὠραίαν Χίον, ἐπελθόντες μετ' ὀλίγον οἱ βάρβαροι, οἱ σήμερον προστατευόμενοι καὶ συντηρούμενοι ὑπὸ τῶν σοφωτέρων δυνάμεων τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, κατέκαυσαν, ἐσφάξαν, ἠγχαλώτευσαν!!! Τίσειαν, Θεέ, ἐμὰ δάχρυα σοῖσι βέλεσι!!!

N. BAMBAS.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου οἱ διασωθέντες, καίτοι ἐνδεεῖς, ἤρξαντο ὅμως πάλιν νὰ κυβερνῶνται κατὰ τὸ πρότερον αὐτῶν σύστημα, καὶ νὰ ἐπιμελῶνται τῆς παιδείας, συστήσαντες ἐν Γυμνασίῳ, καὶ ἀλληλοδιδακτικὴν σχολὴν τῶν κορασίων.

Ὁ αὐτός.

Σ. Ε. Ἡ παροῦσα σημείωσις ἐγράφη κατ' αἰτησίν μου κατὰ τὸ ἔτος 1853.